

رهبر شجاع از تهدیدات قدرت‌های جهانی نمی‌هراسد / الگوی نوین حکمرانی

در اندیشه امام خمینی (ره)، فقیه حاکم باید فراتر از دانش سنتی، به زمان‌شناسی در استنباط احکام مجهز باشد.

در اندیشه امام خمینی (ره)، فقیه حاکم باید فراتر از دانش سنتی، به زمان‌شناسی در استنباط احکام مجهز باشد.

به گزارش خبرنگار مهر، نظام جمهوری اسلامی ایران، به عنوان الگویی نوین از حکمرانی در عصر معاصر، بر پایه پیوند میان آموزه های وحیانی و مشارکت مردمی بنا شده است. در رأس این ساختار، نهاد «رهبری» قرار دارد که نه تنها عالی ترین مقام رسمی کشور، بلکه محور تنظیم گر قوای سه گانه و پاسدار جهت گیری های کلی نظام به سوی اهداف متعالی است.

تبيين شرایط و صفات رهبری در قانون اساسی، به ویژه در اصل ۱۰۹، صرفاً یک دسته بندی اداری یا تشکیلاتی نیست، بلکه انعکاسی از فلسفه سیاسی اسلام و نظریه «ولایت فقیه» است. این اصل، برآیند نگاهی است که معتقد است زمامداری جامعه اسلامی باید در دستان فردی باشد که جامع تخصص علمی، طهارت اخلاقی و بصیرت سیاسی باشد. در ادامه به بررسی تفصیلی شرایط سه گانه مندرج در اصل ۱۰۹ با تکیه بر مبانی فقهی و اندیشه های معمار کبیر انقلاب، امام خمینی (ره)، می پردازیم.

نخستین شرطی که اصل ۱۰۹ بر آن پای می فشارد، «صلاحیت علمی لازم برای افتاء در ابواب مختلف فقه» است. این بند، ماهیت «اسلامیت» نظام را تضمین می کند. در حکومتی که مدعی اجرای قوانین الهی است، رهبر باید به درجه ای از دانش فقهی رسیده باشد که بتواند احکام خدا را از منابع اصیل (کتاب، سنت، عقل و اجماع) استخراج کند. اصطلاح «ابواب مختلف فقه» نشان دهنده لزوم جامعیت علمی رهبر است؛ به این معنا که دانش او نباید محدود به مسائل عبادی فردی باشد، بلکه باید در حوزه های اقتصاد، سیاست، قضا، جهاد و روابط بین الملل نیز صاحب نظر باشد.

در اندیشه امام خمینی (ره)، فقیه حاکم باید فراتر از دانش سنتی، به زمان‌شناسی در استنباط احکام مجهز باشد. فقه در دیدگاه ایشان، «تئوری واقعی و کامل اداره انسان و اجتماع از گهواره تا گور» است. لذا صلاحیت علمی رهبر تنها به معنای حافظه فقهی قوی نیست، بلکه توانایی تطبیق احکام ثابت الهی بر متغیرهای زمانه (اجتهاد زمان مند) را شامل می شود. رهبر باید بتواند در بن بست های قانونی و حکومتی، با استفاده از ابزار اجتهاد و مصلحت، مسیر حرکت جامعه را بگشاید. این تخصص علمی، به رهبری این قدرت را می دهد که به عنوان «دیدۀ IRM» بان» شریعت، از انحراف نظام به سوی الگوهای غیردینی یا التقاطی جلوگیری کند.

عدالت و تقوا: سیانت از قدرت در برابر استبداد

دومین رکن اساسی، «عدالت و تقوای لازم برای رهبری امت اسلام» است. در فلسفه سیاسی اسلام، قدرت به خودی خود هدف نیست، بلکه ابزاری برای احقاق حق و ابطال باطل است. از این رو، خطر انحراف قدرت همواره وجود دارد. «عدالت» در اینجا به معنای ملکه ای قدسی است که فرد را از ارتکاب گناهان کبیره بازداشته و بر انجام واجبات و پرهیز از رذایل اخلاقی وادار می کند. اما قانون اساسی با افزودن قید «لازم برای رهبری امت»، سطح بالاتری از تقوا را مد نظر قرار داده است.

تقوای رهبر به این معناست که او در تصمیم گیری های کلان، هرگز منافع شخصی، حزبی یا خانوادگی خود را بر مصالح عمومی ترجیح ندهد. رهبری که بر جان و مال و ناموس مردم ولایت دارد، باید از چنان خودساختگی اخلاقی برخوردار باشد که هوای نفس در قلمرو تدبیر او راه نیابد. امام خمینی (ره) بارها تأکید داشتند که اگر فقیه صفت عدالت را از دست بدهد، خودبه خود از مقام ولایت ساقط می شود. این صفت، تضمین کننده اعتماد عمومی و مشروعیت مردمی نظام است. عدالت رهبری به معنای ایستادگی در برابر ستم، حمایت از مستضعفان و توزیع عادلانه فرصت ها در سطح ملی است. این ویژگی اخلاقی، نهاد رهبری را از یک جایگاه صرفاً سیاسی به یک مرجعیت روحی و معنوی ارتقا می دهد.

بصیرت، تدبیر و مدیریت: کارآمدی در عرصه عمل

بند سوم اصل ۱۰۹ به ویژگی هایی می پردازد که وجه «کارآمدی» و «واقع گرایی» رهبری را برجسته می کند: «بینش صحیح سیاسی و اجتماعی، تدبیر، شجاعت، مدیریت و قدرت کافی برای رهبری». فقه و تقوا به تنهایی برای اداره یک کشور در جهان

پراشوب امروز کافی نیستند. رهبر باید «بینش سیاسی» داشته باشد؛ یعنی بتواند جریان های پیچیده بین المللی را تحلیل کند، دوست را از دشمن بازشناسد و فریب دیپلماسی های مزورانه را نخورد.

«تدبیر» به معنای عاقبت اندیشی و سنجیدن پیامدهای هر تصمیم است. رهبری که فاقد تدبیر باشد، کشور را با چالش های هزینه بر و بحران های غیرضروری مواجه می کند. از سوی دیگر، «شجاعت» یکی از حیاتی ترین صفات رهبری است. در لحظات حساس تاریخی که کشور تحت فشارهای سنگین خارجی یا تهدیدهای نظامی و اقتصادی قرار می گیرد، شجاعت رهبر است که به جامعه روحیه ایستادگی می بخشد. رهبر شجاع کسی است که در راه احقاق حقوق ملت، از ملامت ها و تهدیدهای قدرت های جهانی نهراسد.